

SZÍNHÁZ

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET

1999. szeptember

Tasnádi István KÖZELLENSÉG (KOHLHAAS)

Zenés uszítás Heinrich von Kleist elbeszélése nyomán

Schilling Árpádnak

„Az állat, mellyel a következőkben foglalkozni fogunk, egyike a leghasznosabb háziállatoknak. Eltekintve testének anyagától, melyet az ember sokféleképpen szintén a hasznára fordíthat, ez az állat különösen életében nyújt az embernek hasznos és kellemes szolgálataival olyan segítséget, a melyet egyetlen más állat sem.”
(Lótenyésztő kézikönyv, 1889)

KANCA
CSÖDÖR
KOHLHAAS MIHÁLY
HERSE
VÁRNAGY
TRONKAI VENCEL
SIEGFRIED
GÜNTHER
LISBETH
ÜGYVÉD
KALLHEIM
SZOMSZÉD
ANTÓNIA
LUTHER MÁRTON
FEJEDELEM
HINZ
KUNZ
SINTÉR
NAGELSCHMIDT
VALAMINT CSIKÓSOK ÉS APÁCÁK

1. JELENET

Drezdai sintértelep. Egy láda, egy hatalmas fémtepsi és a plafonról láncon kampó. A ládán két ló ül. Koszlott, fejlődőgebék. Minket néznek. Bánatos, nagy szemükben bágyadt érdeklődés. A Csödörön necctrikó, gatya és zokni, a Kancán szakadt harisnya és kombiné. Csönd. A Csödör élénk áll

CSÖDÖR Mi csak. tévedésből vagyunk itt... átmeneti-leg... ez egy átmeneti helyzet... félreértés... ami tiszt-

tázódni fog... (Kancához) ugye?! (Csönd) Köszönjük szépen. (Visszaül) Mi nem panaszkodunk. Nincs is rá okunk. (Csönd) Engem az emberi nem feltétlen tiszteletére neveltek. Tisztelem is az embert, persze. Pedig... (Csönd) Nem, nem vágyunk rabszolgák! A feltétlen engedelmisség még nem zárja ki az önérzetet.

KANCA (felnevet)

CSÖDÖR Igen! A külső kényszer, az... az belső szabadság. Úgy értem, attól. Amikor kívül ütnek, én belül erősödök.

KANCA (nevet)

CSÖDÖR Igen! Én büszke állat vagyok, aki nem tűr meg bárkit a hátán, aki nem iszik zavaros vizet... KANCA Fejezd már be!

CSÖDÖR Nem iszik!

KANCA Kit érdekel, hogy innád, vagy nem innád, ha nincs mit?!

CSÖDÖR Nem iszik!

KANCA Fejezd már be! Nem hallod?! Fejezd már...

A Kanca köhögőrohamot kap

CSÖDÖR Kutya baja! Nem fertőz! (A Kancához) Csak félrenyeltél valamit...

KANCA Hülyeség! (Mutatja nekünk) Tessék, a szőröm megfakult, a sörényem csomókban hullik, a bordáim kiállnak...

CSÖDÖR Nagyon is jól nézel ki!

KANCA És miért végezzük így?! i

CSÖDÖR Nagyon kérlek...

KANCA Elvek, elvek, elvek!

CSÖDÖR Ó miattunk áldozott fel mindent!

KANCA Két korcs kutyáért is-végigcsinálta volna!

CSÖDÖR Nem tehetett mást!

KANCA Talán kényszerítette valaki?

CSÖDÖR (nekünk) Ő volt a legderekből ember, akit valaha ismertem!

KANCA Gógös ember volt!

CSÖDÖR (nekünk) Nagy tudású.

KANCA Ostoba!

CSÖDÖR (nekünk) Kifejezetten eszes.

KANCA Nyomorult!

CSÖDÖR (nekünk) Éltrevaló.

KANCA Szerencsétlen balek!

CSÖDÖR (Kancának) Hős volt!

KANCA Balek volt!

CSÖDÖR Hős volt!

KANCA Balek, balek, balek! (Csönd) Lecsókolbász leszek, nem érted?!

CSÖDÖR (bizonytalanul) Rémekeket látsz...

KANCA Bizony, bizony, te is fel leszel dolgozva, öregem! Persze te öntudatos kolbász leszel... elves leves.. tartás mártás!

CSÖDÖR Hagyd már abba!

KANCA Es ki a te hóhérod?

CSÖDÖR (befogja a fülét) Nem... nem igaz!

KANCA (üvölt) Kohlhaas Mihály

Csönd. A Kanca ásít, ledől a vackára, a fal felé fordulva tiintetőleg szuszog. A Csödör egy ideig nézi, aztán felénk fordul

CSÖDÖR Kohlhaas Mihály. Ő volt a mi gazdánk. Pontosabban a tenyésztőnk. A tenyésztő több mint gazda...

KANCA Muszaj üvölteni?!

CSÖDÖR (*halkabban*) Erre a rendkívüli emberre harmincéves koráig mindenki úgy nézhetett, mint a jó állampolgár mintaképére. Gazdasága volt egy faluban, ahol szépen és jól éldegélt mesterségéből, a lókereskedésből. A kis... kis... Na nézd már! (4 *Kancához*) Te, hogy mondják a kiscsikót embernél?

KANCA Gyerek.

CSÖDÖR Gyerek! A gyerekeket, akikkel embertársra megajándékozta, az új vallás szellemében nevelte szorgalomra és tisztességre. Egy sem akadt szomszédai között, aki ne élvezte volna jótékonyágát és igazságszeretetét...

KANCA (*felpattan*) Te voltál Kohlhaasenbrück leg-szebb csödöre, az egyetlen tenyészmén egész Brandenburgban! Erről beszélj, erről! (*Kinyitja a ládát, csillogó lakkcipőt és frakkot vesz ki belőle, a Csödörhöz vágja*) Azt mondták, olyan vagy, mint a szárnyas Pegazus, mint a táltos unikornis, mint... mint...

CSÖDÖR Mint egy vattába csomagolt ébenfa csikó.

KANCA Ébenfa csikó!

CSÖDÖR (*nekünk*) Naná, hisz Kohlhaas Mihály volt az én tenyésztőm! Úgy is mondhatnám: a teremtőm. Ő választotta ki a csödört és azt a sárló kancát, akiknek nászából létrejöhettek, ő határozta meg a fogantatás időpontját, ő vezette be édesanyámba apám hím-vevőjét, majd ő segített a világra mellső lábamnál fogva egy nem túl gyengéd, ám jótékony mozdulattal.

Ezalatt a Csödör felveszi a frakkot és a lakkcipőt, a Kanca belebújik egy fekete estélyibe. Végigmérik egymást

CSÖDÖR Szép lovak voltunk.

KANCA A legszebbek! (*Csönd*) Ez a lipcsei út.

A Kanca egy mézdarabbal két párhuzamos vonalat húz a földre. Közben a Csödör két faröngköt tesz egymástól másfél méterre, keresztbe fektet rajtuk egy seprűt

CSÖDÖR Kohlhaas Mihály abrakján nőttünk fel, az ő mezein tanultuk a vágatát, s az ő keze által nyertük bőrünkre azt a fájdalmas billogot, amit azóta is büszkén viselünk.

KANCA Te büszkén.

CSÖDÖR Én büszkén.

KANCA Ez az az út, ami Kohlhaasenbrückből Lipcsébe vezet.

CSÖDÖR Úgy másfél éve...

KANCA Húsz hónapja.

CSÖDÖR Tucatnyi testvérünkkel...

KANCA Tizenöt.

CSÖDÖR Tizenöt testvérünkkel külső országba kocogtunk, mikor egyszer csak...

KANCA A Lipcse felé vezető úton, Brandenburg és Szászország határán, már szász oldalon... (*Csönd*) Most mi van?!

CSÖDÖR Egy pompás lovagvárhoz értünk.

A lovak a ládához lépnek

CSÖDÖR A világnak mindörökké áldania kellett volna Kohlhaas Mihály emlékezetét, ha egy napon...

KANCA Meg nem hülyül.

CSÖDÖR Az egyik erénye el nem hatalmasodik fölötte.

2. JELENET

A lovak kinyitják a ládát. Zene. A ládából kilép Kohlhaas, majd kimászik Herse. Kohlhaas elindul a közönség felé, de a rönkökre tett seprű az útját állja

KOHLHAAS Herse!

HERSE (*nézi, körbejárja a seprűt*) De hát ez nem lehet itt! Ennek nem kéne itt lennie! Húsz éve járok erre, de soha nem volt itt sorompó!

KOHLHAAS Bizonyára nem véletlen, hogy most viszont itt van. Menj föl a várba, és kerítsd elő a kapust!

HERSE Én azt mondom, uram, ez csak valami faág, keresztbe esett itt az úton, rügjuk arrébb, és menjünk tovább!

KOHLHAAS Herse!

HERSE Én azt mondom...

KOHLHAAS Vizet is hozzá!

Herse morogva indul a láda felé

KOHLHAAS A vár arra van!

HERSE A vödör meg erre.

Herse kiveszi a vödört a ládából és el. Kohlhaas a Kancához lép, paskolja az oldalát

KOHLHAAS Jól van, szépség, mindjárt megyünk tovább! Lábat! (*Ütögeti a Kanca lábát, hogy emelje föl*) Lábat!

Kohlhaas vizsgálja a Kanca cipőtalpát. A Várnagy feldúltan közeledik, kezében félig rágott dinnye, arca dinnyelétől fényes

VÁRNAGY Állj! Azonnal megállni! Álljon meg az a lócsiszár!

KOHLHAAS (*kedéllyel*) Hiszen állok!

VÁRNAGY Nem látod a sorompót?!

KOHLHAAS Mondd, miféle új szokás ez?

VÁRNAGY Földesúri kiváltság. A tronkai Vencel úrfi kapta.

KOHLHAAS Vencelnek hívják az urad? Hát az öreg báró?

VÁRNAGY Meghalt.

KOHLHAAS Kár érte. Rendes öregúr volt. Egyszer töltést emeltetett, mikor az egyik kancám a lábát törte. Tavaly vagy tavalyelőtt, mikor...

VÁRNAGY Vámot kell fizetned!

KOHLHAAS Vámot?

VÁRNAGY Baj?!

KOHLHAAS Végül is számítottam rá, hogy előbb-utóbb itt is lesz védővám. Most, *hogy* már a szászok is tenyésztenek.

VÁRNAGY Lovanként két garas.

KOHLHAAS Fogd, itt van, harmincnégy! És még egy, az egészségedre.

VÁRNAGY Tizenhét lovad van, mi? (*Dünyögve nézi a pénzt*) Tizenhét...

A Várnagy indul vissza a várba

KOHLHAAS Nem nyitod fel a sorompót?

VÁRNAGY (*sértett méltósággal*) Várnagy vagyok!

KOHLHAAS Csak amíg áthajtom a lovakat! (*Csönd*) Herse!

Csönd. Kohlhaas a sorompóhoz lép, hogy felnyissa

VÁRNAGY Hé, hé, hé! Passzusod van?

KOHLHAAS Passzus? Minek?

VÁRNAGY Lovakat... át a határon... engedély nélkül!

KOHLHAAS Már többször jártam erre, de sose kértek tőlem ilyen iratot!

VÁRNAGY Nincs?

KOHLHAAS Ismerem a mesterségemre vonatkozó tartományúri rendelkezéseket, de ilyen passzusról nem hallottam! (*Csönd*) Kérlek, ma még messzire kell elfutnom!

VÁRNAGY Vagy kiváltod itt helyben, vagy mehetsz vissza oda, ahonnan jöttél! (*Nyújtja a markát*) Na? KOHLHAAS Majd kiváltom Drezdában.

VÁRNAGY Ahhoz, hogy eljuss Drezdába, előbb át kell jutnod ezen a sorompón.

KOHLHAAS Ez méltánytalan!

VÁRNAGY Micsoda, a kufárok megkopasztása?!

Vencelék be, összekapaszkodva, üvöltve énekelnek

VENCELÉK Azt írja a Biblia,
hogy Jézus az Ur fia,
Vízen járt és prédikált,
ha szomjas volt, bort csinált.

Könyörgünk Jóistenünk,
szánd meg szomjas nemzetünk,
A Rajnát, a Majnát
Változtassad borrrá! Az
Elbát, az Oderát
Változtassad borrrá.

Volt e g y pap, egy nagy piás, Úgy
hívták, hogy Júdeás...

Herse jön a vödörrel

SIEGFRIED Hé, te! Adj egy kis bort a vödördöböl! HERSE Ez víz...

VENCEL Adj hálát Istennek, paraszt! Tudod, kivel találkoztál? En vagyok a nagy csodatévő tronkai Vencel!

Akarod, hogy borrrá változtassam a vizedet? Akarod? HERSE A lovaknak viszem...

VENCEL Akarod!

Kiveszik a vödört Herse kezéből. Vencel háttal a vödör fölé áll

Jöjj csak nagy, jöjj csak nagy transzmutáció, Nyíl csak meg, nyíl csak meg égi régió, Történj meg kétes atomi rebellió!

Günther beledugja a mutatóujját a vödörbe, majd a középső ujját megnyalja

GÜNTHER Mennyei!

SIEGFRIED Kánai furmint!

GÜNTHER Gecsemáné tramini!

VENCEL Igyál!

HERSE Nem.

Günther és Siegfried röhögve lefogják Hersét, hogy Vencel beleöntesse a szájába a vizet. Kohlhaas odasiet

KOHLHAAS Uram, ha elfogyott az italtok, én szívesen adok! Eladni való borom nincs, de ha meg nem sértelek...

GÜNTHER Odanézz, Vencel, lovak!

Vencelék körülállják a lovakat. Siegfried nézi a Csödör fogait

SIEGFRIED Hány éves ez a herét?

KOHLHAAS Csödör az, uram. Négy múlt.

GÜNTHER Nekem inkább ez a kanca tetszik.

SIEGFRIED Jó sok földet kitakar!

GÜNTHER Olyanok ezek, mint a szarvasok! Különbeket még Bécsben sem látni.

KOHLHAAS A lovaim nem különbek azoknál a lovagoknál, akik majd megülik őket.

VENCEL Günther! Tetszik neked?

GÜNTHER Iszonyúan!

VENCEL Mennyiért adod őket?

KOHLHAAS Harmincöt arany.

VENCEL Húsznál nem érnek többet.

KOHLHAAS Fél évvel ezelőtt harmincat kínáltak értük.

VENCEL Mondom, húsz.

KOHLHAAS Adj értük harmincat, és tiéd a két állat!

GÜNTHER Annyit megérnek, Vencel!

VENCEL A húsz arany is sok érték.

KOHLHAAS Lipcsében megkapom értük a negyvenet is.

VENCEL Akkor menj Lipcsébe!

Vencelék indulnak kijelé. Kohlhaas int Hersének, hogy nyissa fel a sorompót

VÁRNAGY Passzust!

Kohlhaas Vencel után kiált

KOHLHAAS Uram, még egy pillanatra, megbocsáss!

Vencel visszafordul

VENCEL Mi van?

KOHLHAAS Csak most értesültem az új vámrendeletéről... még nem tudtam beszerezni a szükséges passzust,

VENCEL Milyen passzust?

VÁRNAGY Tudod, uram, a passzust!

✓ VENCEL És?

KOHLHAAS Kérlek, uram, ez egyszer még tekints el ettől!

VÁRNAGY Uram, passzus nélkül nem mehet tovább!

KOHLHAAS Drezdában kiváltom a jegyzőné! SIEGFRIED (*kíntról*) Vencel!

✓ VENCEL Jól van már! (*A Várnagyhoz*) Hadd menjen!

VÁRNAGY De uram, mi a biztosíték, hogy valóban

kiváltja?! Én azt mondom, tartsuk vissza zálogul a két

feketét! Ha kiváltja, viheti őket, ha meg nem... KOHLHAAS

Uram, én azért Vagyok úton, **h o g y a**

lovakat eladjam!

SIEGFRIED (*kíntról*) Vencel!

VÁRNAGY Látod, uram, ennek emmi se jó!

GÜNTHER (*kíntról*) Vencel, gyere már!

VENCEL Jó, akkor hagyja itt a lovakat, különben nem mehet tovább!

Vencel ki. Csönd

VÁRNAGY A szabály az szabály

Csönd. Kohlhaas pénzt ad Hersének

KOHLHAAS Vigyázz rájuk, mint a szemed fényére! Be-szerzem ezt a... aztán jövök értetek. HERSE Mikor? (*A távozó Kohlhaas után kiált*) Mikor?!

Kohlhaas ki

3. JELENET

A Csödör egy citromot ráz ki a nadrágja szárából, és a Várnagy felé rúgja. A Várnagy hurkot vet a lovak nyakába, kiköti őket a ládához, és seprűnyéllel nógatni kezdi őket. A lovak küszködve vonszolják a ládát

LOVAK Ki harci mén nyakába húz igát, és
 hámokat, mi elszorít gigát,
 az rossz cseléd, az vétkezik nagyot
– úgy homlokon rúgnám a várnagyot!

A kéz, amely nógatva ostoroz,
ki élvezé, ha fájdalmat okoz,
ki bőrömön örök nyomot hagyott
– úgy homlokon rúgnám a várnagyot!

Ki éjjel-nappal másokat zrikál, ki durva
zablával domesztikál,
ki sokat kér, de nem ad sok zabot
– úgy homlokon rúgnám a várnagyot!

A lovak lerogynak a földre

4. JELENET

Kohlhaas jön, egy papírt tart a Várnagy orra elé

KOHLHAAS A szabály az szabály!
VÁRNAGY *(bele sem olvas)* Mi van?!
KOHLHAAS A drezdai jegyző végzése.
VÁRNAGY Mi?!
KOHLHAAS Tronkenburgban senki nem köteles kiváltani semmiféle passzust!
VÁRNAGY Miféle passzust? *(Hosszan néz Kohlhaas szemébe)* Lusta dögök, vidd őket a fenébe!

Kohlhaas meglátja a kimerülten szuszogó lovakat

KOHLHAAS Ki engedte meg a tronkai Vencelnek, *hogy*
a lovaimat munkára fogja?!
VÁRNAGY Csak leszolgálták a zabot, amit kaptak.
KOHLHAAS Hagytam én pénzt abrakra!
VÁRNAGY Kinél?
KOHLHAAS A szolgálomnál.
VÁRNAGY Á, szóval ezért volt mindig részeg...
KOHLHAAS Kicsoda?! Herse?!
VÁRNAGY Átkozott paraszt! Dacoskodott, visszafogóztott, mindent fölforgatott itt nekem! Még szerencse, hogy hamar elette innen a fene!
KOHLHAAS Herse elment?!
VÁRNAGY *(röhög)* Megugrott az öreg a pénzzel!
KOHLHAAS Hazudsz!
VÁRNAGY Hé, vigyázz a szádra!
KOHLHAAS Még soha nem voltak befogva!
VÁRNAGY Fogd a dögöket, és takarodj!
KOHLHAAS Te ütötted őket?!

Vencel támológ be, a falnak támaszkodva okádik. Kohlhaas odalép hozzá

KOHLHAAS Uram! Én nem ezeket a gebéket hagytam itt! Az én lovaim negyven aranyat értek!
VENCEL Mi van?
VÁRNAGY Azt állítja, hogy ezek nem az ő lovai!
KOHLHAAS Inkább átadom őket a sintérnek, mint hogy szégyenszemre így vigyem haza őket! VÁRNAGY Nem akarja visszavenni a lovait.
VENCEL Akkor ne vegye!
VÁRNAGY Megtartasuk őket?

VENCEL Tőlem!
KOHLHAAS Uram...

Günther és Siegfried öklendezve be

KOHLHAAS Uram, engem itt már egyszer megkárosítottak!
VENCEL Kicsoda?
KOHLHAAS Te, uram, te!
VENCEL Na, állj el innen!
KOHLHAAS Alázattal kérlek, tronkai Vencel...
VENCEL Szedjétek már le rólam ezt a kupecet!
VÁRNAGY Nem hallottad?! Takarodj!
KOHLHAAS Uram...
VENCEL Rád uszítsam a kuttyákat?!

Günther és Siegfried veszetten csahol Kohlhaas felé

KOHLHAAS Ne feledd, tronkai Vencel, olyan államban élünk, ahol egy kupec is érvényesítheti a jogait, akár egy úrral szemben is, ha nála az igazság!

Vencelék röhögve, ugatva, vonyítva ki. Csönd. Kohlhaas a lovait hátrahagyva el

KANCA Kohlhaas! Kohlhaas!

A Várnagy bezárja a lovakat a ládába

5. JELENET

A lovak ülnek a ládában, csak a fejük látszik ki. A Kanca sír. Zokog. Bömböl

CSÖDÖR Ne zajongj már! Hallod?! Vissza fog jönni, nem hagy itt minket! Ó nem olyan, hallod?! Vissza fog jönni!
KANCA Nem azért zajongok.
CSÖDÖR Hát miért?
KANCA Maga miatt.
CSÖDÖR Mi?!
KANCA Igen, mert maga olyan... olyan...
CSÖDÖR Mi a probléma?
KANCA Észre se vesz!
CSÖDÖR Én nem szoktam kancákkal diskurálni.
KANCA De mást... mást szokott velük csinálni.
CSÖDÖR Ide figyelj, mit képzelsz te magadról?! Majd akkor foglalkozok veled, ha eljön az ideje. De addig várj szépen a sorodra! Szépen, türelemmel. Es csak akkor beszélj, ha kérdezek!
KANCA De hát soha nem kérdez!
CSÖDÖR Erről van szó!

6. JELENET

Lisbeth dalol a gyerekeknek. A két gyerek két kispárna

LISBETH Ha jó tanuló leszel,
 finom tyúkokat eszel,
 ám aki rossz tanuló,
 megeszi a vaddisznó.
CSÖDÖR Luther doktor stúdiumokra való buzdítása gyerekeknek.
LISBETH Ki nem viselkedik,
 pálcával elverik,
 ám aki szófogadó,
 szereti az oktató.

Kohlhaas lép be, Lisbeth felugrik, a nyakába borul, hosszú, néma ölelés

KOHLHAAS Herse? Itthon van?
LISBETH Itthon, szegény. Most már talán megmarad
KOHLHAAS Miért? Beteg?
LISBETH De jó, hogy itt vagy!

Kohlhaas lefejt magáról az asszony karjait, a ládához lép, kinyitja

KOHLHAAS Mit műveltél Tronkenburgban? Nem vagyok veled túlságosan meglegedve! (Csönd) Hogy hagyhattad ott a lovakat?!

HERSE (a ládából) E-ke-ge-te.

KOHLHAAS Mi van?!

LISBETH Elkergették.

KOHLHAAS Mi van, be vagy rúgva?! Beszélj rendesen!

Herse előmászik a ládából, a feje he van kötve, csak a szeme és a szája látszik ki

KOHLHAAS Uramisten, hogy nézel ki?!

LISBETH El van törve az állkapcsa.

KOHLHAAS Micsoda?! Hogy tört el?

LISBETH Hagyd most, szegényt...

KOHLHAAS Ki törte el?

LISBETH Gyere! (Húzza a karjánál fogva) Lipót, Henrik, itt van édesapátok!

HERSE (biceg utánuk) Tongai encel... eg a árnyag... tongai... tongai...

KOHLHAAS Tronkai Vencel?

HERSE Eg a árnyag.

KOHLHAAS Várnagy? Megverték?!

HERSE (bólogat) Eg...

KOHLHAAS Nyilván rászolgáltál! Részegeskedtél, visszafóráztál.

HERSE (rázza a fejét, nyögve tiltakozik) Eeenee...

KOHLHAAS Hát akkor?! Miért vertek meg?! Mit műveltél Tronkenburgban?!

HERSE Ínozzák a ovagat... ovagat! (Eljátssza, hogy a lovakat befogták a hámba, és szántottak velük) Ántani... ántani a ovagat!

KOHLHAAS Lovakat?! Szántani? Egy kis munkába még nem pusztultak volna bele! Azért lovak, hadd szántsanak!

Te meg nem hagytad, mi?! Jól tették, hogy megverték!

HERSE (rázza a fejét, hevesen tiltakozik) E ántottam... ántottam!

KOHLHAAS Te szántottál?! Akkor meg miért vertek meg?!

HERSE Iznóóó... óla... iznó...

KOHLHAAS Mi van?

HERSE (négykézlábra ereszkedik, rőfög) Iznó...

LISBETH Disznó.

KOHLHAAS Disznóól?

HERSE (bólogat) Ovatat ele... ele ólba... ovagat...

KOHLHAAS Ki kellett pucolnod a disznóólt? HERSE (rázza a fejét) Ovatat... ovagat!

LISBETH A lovakat bevitték a disznóólba?

KOHLHAAS Ugyan már, Lisbeth, lovakat a disznóólba!

LISBETH Biztos nem volt hely az istállóban!

HERSE Ozos a ó... ozos a ólba... (Mutatja, hogy a lovak bepizkolódtak az ólban) Én... ittem ovagat... údadóhoz...

KOHLHAAS Vitted a lovakat... Hova vitted?

HERSE Údadóhoz. (Eljátssza, hogy fürdeti a lovakat)

KOHLHAAS Úszatóhoz. Levitted a lovakat az úszatóhoz.

Herse nyögve, fújtatva mutogat

KOHLHAAS A kapunál... nem engedtek ki a kapun. Elkaptak... lerántottak a nyeregből... ütöttek... botokkal... Micsoda?! Rád eresztették a kutyákat?!

Csönd. Herse a földön fekszik, nyöszörög, liheg. Kohlhaas odalép hozzá, felsegíti

KOHLHAAS Jól van, öreg, ne haragudj! Lisbeth, hozz neki egy üveg bort!

Lisbeth nem mozdul, nézi Kohlhaast. Herse lassan ki. Csönd

LISBETH Ne menj oda! Ezek álatok! Soha nem lesz vége!

KOHLHAAS No nézd már, majd' elfelejtettem! (Egy szelencét akaszt Lisbeth nyakába) Vásárfia! (A gyerekekhez lép) Légy jó, Henrik, te is, Lipót! Fogadjatok szót édesanyátoknak!

LISBETH Hisz még csak most jöttél!

KOHLHAAS Menni kell! Muszáj!

Kohlhaas indul, de az ajtóban megáll. Csönd

LISBETH Siess haza hozzám!

Kohlhaas visszanéz, mosolyog

KOHLHAAS Madárkám!

Gyorsan el

7. JELENET

A Várnagy elővezeti a lovakat

GÜNTHER Tíz arany a csődörre!

VENCEL A kanca nyer!

GÜNTHER Siegfried?

SIEGFRIED Hús arany.

GÜNTHER Melyikre?

SIEGFRIED Mindkettőre és egyikre sem.

GÜNTHER Micsoda?!

SIEGFRIED Holtverseny.

GÜNTHER Hülye vagy, Siegfried?! Nincs esélyed!

VENCEL Látszik, hogy nem a saját pénzeden játszol!

SIEGFRIED Kinek van itt saját pénze, gyerekek?

Röhögnek. A lovak közben beleguggoltak egy-egy lavórba

VENCEL Na, csapjunk a lovak közé!

A Várnagy seprűvel végigver a lovak hátán, akik a lavór oldalát fogva megpróbálják előreleldíteni magukat

VENCELÉK

Fogadok, hogy ,fej lesz,

Fogadok, hogy írás.

Fogadok, hogy nevetés,

Fogadok, hogy sírás.

Fogadok, hogy harminc,

Fogadok, hogy nulla.

Fogadok, hogy alszik.

Fogadok, hogy hulla.

Fogadok, hogy Hügen,

Fogadok, hogy Trisztán.

Fogadok, hogy fröccsen,

Fogadok, hogy tisztán.

Fogadok, hogy szűzlány,
Fogadok, hogy némbér,
Fogadok, hogy úzbég,
Fogadok, hogy héber.

Fogadok, hogy Káin,
Fogadok, hogy Ábel. Es
ha mégis vesztek,
Fogadok, hogy más nyer

8. JELENET

ÜGYVÉD A jogeset világos. Az a körülmény, hogy a lovakat törvényellenesen fogták ott, döntő lehet az ügyben. A követelés, hogy a lovakat egészségesen adják vissza, még abban az esetben is jogos volna, ha valaki föltételezi, hogy a lovak csak véletlenül betegedtek meg. Nem lesz nehéz dolgunk.

KOHLHAAS Szigorú, de méltányos kártérítést kívánok!
ÜGYVÉD Azaz?

KOHLHAAS A bűnösök törvényes megbüntetése, a lovaknak előző állapotukba való visszaállítása, és a kár megtérítése, amelyet én és Herse szolgám a tronkai Vencel által elszenvedtünk.

ÜGYVÉD A szolgának mennyi jár?

KOHLHAAS Ami a várban maradt. Négy váltás fehérnemű, kengyel, nyereg.

ÜGYVÉD Az annyi mint?

KOHLHAAS Talán tizenöt arany.

ÜGYVÉD Nem hallgathatom el, hogy maga a perköltség ennél többre is rúghat.

KOHLHAAS (jókora pénzeszacskót dob az asztalra)
Előlegnek elég lesz?

9. JELENET

Még mindig a lóverseny. A lovak egyre lassabban vonszolják lavórkukat a cél felé. Vencelék vedelnek, és rekedt üvöltésekkel biztatják őket

GÜNTHER Gyere, gyere, gyere, gyere!

VENCEL Úgy, ahogy vagytok! Úgy, ahogy vagytok! (Mert a Kanca vezet)

GÜNTHER Mozogj már!

VENCEL A tied már nem bírja!

GÜNTHER A csődör nyer!

VENCEL A kanca!

SIEGFRIED (röhög) Holtverseny!

GÜNTHER Hagyd már ezt a hülye holtversenyt, Siegfried!

VENCEL (a Várnagyhoz) Sózz már oda neki!

10. JELENET

KALLHEIM Olvastam a beadványod. Gyalázatos história.

KOHLHAAS Valóban az, kancellár uram.

KALLHEIM Miért nem fordultál ügyvédhez? KOHLHAAS Drezda legkitűnőbb jogtudósát bíztam meg az ügyvel, uram.

KALLHEIM És?

KOHLHAAS Akár kútba is dobhattam volna a pénzem.

KALLHEIM Elügyetlenkedte a dolgot?

KOHLHAAS Benyújtottuk a periratot, aztán hónapokig semmi. Akárhányszor érdeklődtem, az ügyvéd nyug-

tatgatott, de a végzés csak nem érkezett meg. Január elején aztán tudtomra adta, hogy a panaszt felsőbb utasításra teljesen elsüllyesztették.

KALLHEIM Kicsoda?!

KOHLHAAS Bizonyos Hinz és Kunz urak. Mint megtudtam, mindketten rokonságban állnak a tronkai Vencellel.

KALLHEIM Utánanézzünk.

KOHLHAAS Az ügyvéd azt tanácsolta, hogy ne fárasszam magam tovább, vegyem át a lovaimat úgy, ahogy vannak. Végül azt is hozzátette, hogy amennyiben ebbe nem nyugodnék bele, a további meg-biztatástól kíméljem meg őt, s keressek más ügyvédet. KALLHEIM A disznó!

Kallheim almával kínálja Kohlhaast

KOHLHAAS Kérvényemmel ezért fordulnék magához a fejedelemhez.

KALLHEIM És nagyon jól teszed. Tolmácsolni fogom a kérésedet.

KOHLHAAS Örök hálám, uram!

KALLHEIM És most térj vissza otthonodba! Ígérem, a fejedelem kegyes hatalma által nemsokára jóvátétetnek az ellened elkövetett sérelmek.

11. JELENET

A lóverseny a célegyenesbe ér. A lovak már alig vonszolják lavórkukat

GÜNTHER Mozogj már!

VENCEL Emeld a segged!

GÜNTHER Gyere, gyere!

VENCEL Gyere, gyere, gyere, gyere!

GÜNTHER Kibírod!

VENCEL Szaladj, kis kancám, szaladj szépen!

GÜNTHER Na még egy kicsit!

A lovak egyszerre érnek a célba

VENCEL (a Várnagyhoz) Na?!

VÁRNAGY Nem is tudom... talán a... nem, nem.

Holtverseny!

VENCEL Micsoda?!

VÁRNAGY Holtverseny, uram.

VENCEL Ez képtelenség! Ilyen nincs!

GÜNTHER Ördögöd van!

SIEGFRIED Ugyan már! Csak megfigyeltem, hogy amióta igáslovak lettek, mindenhova fej-fej mellett mennek.

VENCEL Ez csalás!

Kallheim előlép

KALLHEIM Ugyan már! A szerencse alapja a jó megfigyelés. (Karjait kitérve) Vencel! VENCEL Kallheim!

Zene. Vencel és Kallheim megölelik egymást, majd ki

CSÖDÖR Ha megegyező a fejhossz,

Ügy hívják, hogy holtverseny.

KANCA Ha nekem nem jó, s neked rossz.

Ügy hívják, hogy holtverseny.

EGYÜTT Ha minden versenyző megholt,

Ügy hívják, hogy holtverseny.

Összerogynak

12. JELENET

KOHLHAAS Hallgasd csak, mit ír Luther doktor! (*Felolvás*) Ha egy nagyúr zsarnoki módra, törvénytelenül cselekszik, akkor a többiekkel egyenlővé válik, lemond a személyét illető felsőbbiségről, vagyis méltán elveszíti jogát alattvalóival szemben, *per naturam relativorum*, a viszonyok természeténél fogva. Mert az úr és a szolga kölcsönösen vannak egymásnak összekötelezve. (*Felvez a könyvből*) Hallod?! Kölcsönösség!

LISBETH Gyere enni, Mihály!

KOHLHAAS Kismadaram, figyelj te rám egyáltalán?

LISBETH Ugyis tudom, miről beszélsz. Vagy Luther Márton, vagy tronkai Vencel.

KOHLHAAS Luther doktor mondta azt is, hogy ha még egyszer nősülnöm kéne, kőből kéne faragni magam-nak engedelmes asszonyt.

LISBETH Mondott ennél szebbeket is.

KOHLHAAS Bizony, sok szépet mondott.

LISBETH Isten a nőket kis fejjel és széles csípővel teremtette, mert kevés a bölcsességünk, de sok a ganajunk.

KOHLHAAS (*nevet*) Lisbeth!

LISBETH Ja, meg hogy finggal kell elúzni az ördögöt.

Herse lép be

HERSE Levél jött, uram!

KOHLHAAS (*mohón a levél után nyúl*) Honnan?!

HERSE Drezdából!

LISBETH Végre!

KOHLHAAS (*miközben kibontja az írást*) Látod, Herse, az uralkodó végtelen kegyelme még az ilyen öreg dohogó parasztocskákra is kiterjed. Így becsüld meg magad ezután!

HERSE Visszakapom a gatyáimat!?

LISBETH (*a gyerekeknek*) Most minden megint olyan lesz, mint régen!

Kohlhaas beleolvás a levélbe, elkomorodik. Csönd

LISBETH Mi az? Mit ír?

KOHLHAAS (*Hersének*) Szólj át Jünger úrnak! Beszédem van vele.

HERSE Fehérneműről nem ír?

KOHLHAAS Menj

Herse kimegy. Kohlhaas írni kezd

LISBETH Mihály..

KOHLHAAS (*Fel sem néz az írásból*) Csomagolj össze a gyerekeknek! Elutaztok Schwerinbe, édesanyádhoz.

LISBETH Schwerinbe?! (*Csönd*) És te? (*Csönd*) És te?

KOHLHAAS (*tovább ír*) Elintézek egy-két dolgot, aztán megyek utánatok.

LISBETH Mikor? (*Csönd*) Mit akarsz csinálni? (*Csönd*) Haza kell hoznod a lovakat! (*Csönd*) Ha nem hozod haza a lovakat...

KOHLHAAS Ez nem a te dolgod!

Belép Jünger tisztartó

SZOMSZÉD Adjon az Isten egészséget!

KOHLHAAS Adjon.

SZOMSZÉD Mikor jöttél?

KOHLHAAS Gyere, ülj le!

SZOMSZÉD Mégyek a malomba, kinn vár a szekér...

KOHLHAAS Csak egy perc! (*Megragadja Jünger karját*) Gyere!

SZOMSZÉD Jó hír?

KOHLHAAS (*lenyomja Jüngert egy székre*) Lisbeth, hozz bort!

SZOMSZÉD Visszakapod a lovakat?! (*Csönd; Lisbethhez fordul*) Gyerekek jól vannak?

KOHLHAAS Tudom, hogy régóta tervezed a majorsággal határos földek megvásárlását. Mennyit adnál a szászországi és brandenburgi birtokaimért? Házért, földért, ingóért, ingatlanért mindenestül.

SZOMSZÉD Elköltöztök?

KOHLHAAS (*odatolja elé a szerződést*) Már csak az összeget kell beírni ... meg persze a bánatpénzt, ami neked jár, ha az alkutól négy hét alatt visszalépnék. Mondj egy árat!

SZOMSZÉD Nem is tudom...

KOHLHAAS Mondj egy árat! Bármit!

SZOMSZÉD (*nézi a szerződést*) Fogalmam sincs...

KOHLHAAS Én ezerhatszázért vettem. Neked odaadom, mondjuk.. a negyedéért.

SZOMSZÉD Mihály...

KOHLHAAS Négyszáz arany.

SZOMSZÉD Csak az iteni földed ér annyit! KOHLHAAS

A lovaimat persze megtartom. Meg néhány fegyvert. (*A kezébe adja a tollat*) Csak alá kell írnod!

Jünger Lisbethre néz. Lisbeth Kohlhaast nézi merev arccal

SZOMSZÉD A bánatpénzről szóló pontot kihúzom. Négy hétig még szabadon meggondolhatod magad.

KOHLHAAS Nem fogom meggondolni.

SZOMSZÉD Előleg?

KOHLHAAS A vételár negyede.

SZOMSZÉD (*aláírja a szerződést*) Estig összekaparom.

Kezet fognak. Kohlhaas kikíséri Jüngert. Lisbeth fölkapja az asztalról a szerződést, tépni kezdi. Kohlhaas odarohan. Dulakodnak

KOHLHAAS Mit csinálsz?! Add ide! Lisbeth!

LISBETH (*biszterikusán*) Ha szeretsz még, engem és a gyerekeket, akiket szültem neked, ha máris el nem taszítottál bennünket...

KOHLHAAS Lisbeth!

LISBETH Értelek én, semmi se kell már neked, csak lovak meg fegyverek, minden mást elvehet tőled, aki akar!

KOHLHAAS Lisbeth! Isten megállott engem asszonyjal és gyerekekkel, kívánjam talán, ma először, hogy ez bárcsak másképp volna?!

Kohlhaas kitépi Lisbeth kezéből a papírt. Csönd

KOHLHAAS Lisbeth, ezek engem kiröhögtek! Ezek rám uszították a kutyákat! (*Csönd*) Mondd, tényleg azt akarod, hogy menjek el Tronkenburgba, kérjem meg azt a hülyét, hogy adja vissza a lovaim, és szégyen-szemre kullogjak haza hozzád? Tényleg ezt akarod?

KANCA Igen!

CSŐDÖR Pszt!

Lisbeth sírva rázza a fejét. Kohlhaas odasiet hozzá, magához szorítja

KOHLHAAS Látod, látod!

LISBETH Ha a fejedelem elé járulsz a kérelmeddel, szerényen, ahogy

KOHLHAAS A kancellár is tronkai!

LISBETH De a fejedelem!

KOHLHAAS Madárkám, én oda nem tudok bejutni! Menj szépen, csomagolj!

LISBETH Nekem talán sikerülne!
KOHLLHAAS Neked, madárkám? Hogy csinálod, beröpülsz hozzá?
LISBETH Schwerinben volt egy gyerekkori barátnőm, aki Drezdába ment férjhez, a fejedelem szakácsához.
KOHLLHAAS És?
LISBETH Egyszer üzent, hogy látogassam meg.
KOHLLHAAS Es?
LISBETH Esetleg a szakács... a kérvényt... az ebéddel együtt... a fejedelemnek...

Kohlhaas komoran nézi. Lisbeth ettől elbizonytalanodik, elhallgat. Kohlhaas odalép hozzá, megöleli

KOHLLHAAS Madárkám!

Kohlhaas csókolva vetkőztetni kezdi Lisbethet, aki szenvedélyesen viszonzozza csókjait

LISBETH Látod, Mihály, látod!
KOHLLHAAS Mindent odaadok neked! Mindent! Mindent!
A periratot, az ügyvéd feljegyzéseit, a törvény-szék és a kancellária válaszlevelét! Szólok Hersének, hogy fogja be a két pejt! A leggyorsabb lovaimat adom neked! Angyall!

Kohlhaas hirtelen abbahagyja a szeretkezést, és ki

13. JELENET

Gyászzene. A lovak leterítik a ládát egy fekete lepellel, Lisbeth felül rá, a ruháit rendezgeti. Herse jön, karján a két kispárna. Kohlhaas lép be, lassan közeledik a ravatalon ülő Lisbethhez. Nézik egymást

HERSE A szakácsot már vagy egy éve kirúgták. Egy fogadóban szálltunk meg. Másnap elmentünk kihallgatást kérni a fejedelemtől, de csak a kapuig jutottunk. Anyátok sírt, hogy úgy látszik már, dolga végezetlenül kell hazajönnie. Egyszer csak, ahogy ott álltunk, kinyílt a kastély kapuja, és kigördült rajta a fejedelmi hintó. Anyátok odaugrott, hogy bedobja a kocsiba az írást, de akkor az egyik gárdista lenyúlt a bakról, és lándzsanyéllel mellbe vágta szegény anyátokat. Őlben vittem a fogadóig. Amíg magánál volt, a Bibliát lapozgatta. A körmével aláhúzott egy sort.

A Kanca odaviszi a ravatalhoz a nyitott Bibliát, Lisbeth a körmével aláhúzza benne egy sort, és lefekszik. A Kanca odaviszi Kohlhaashoz a Bibliát

HERSE Bocsáss meg a te ellenségeidnek, tégy jót azokkal is, akik gyűlölnek.

Kohlhaas elhajítja a Bibliát

KOHLLHAAS Úgy ne bocsásson meg nekem soha az Úr, mint ahogy én a tronkai Vencelnek megbocsátok!

A lovak beleteszik Lisbethet a ládába. Herse a ládát leszögeli

CSÖDÖR Úgy temette el, akár egy hercegnőt. Selyem szemfödél, ezüstrojtos párnák, ércvel gazdagon kivert tölgyfa koporsó, nyolc könyék mély, terméskövel és mésszel kibélelt sírgödör, faragott márvány fejfa, hetven siratóasszony, hatszázötven félkilós viaszgyertya...

KOHLLHAAS Herse! Hajlandó vagy velem Tronkenburgba jönni, a négy sarkánál felgyújtani a várat, s hajánál fogva vonszolni bitó alá a tronkai Vencelt?

HERSE Es a várnagy?!

KOHLLHAAS A tied.

14. JELENET

Siegfried énekel, Günther táncol. Vencel nézi

SIEGFRIED A szarvasok között a nő, A zsenge húsú kis ünő.
Vigyázz, ünőcske, jól vigyázz,
Hátulról ló a nagy vadász!

Felajzza máris jó nyilát, Ő trófeát és kéjt kíván. Biztos kezekkel célba ló, S így esdekel a kis ünő:

GÜNTHER Ne hagyj kínlódnom, szász legény,
Vessződet újra döfd belém, Vessződ még egyszer döfd belém!

Günther slusszpózbba merevedik. Csönd

VENCEL Rosszul csináljuk, fiúk! Egyszerre inni és vizelni... zabálni és közben beleévezni egy nőbe... simogatva leszúrni a nyulat...

SIEGFRIED Ez az, menjünk vadászni!

VENCEL Uramisten, mikor ettem utoljára vajás kenyeret?!

SIEGFRIED (*kiabál*) Lovakat! (*Vencelhez*) Most én megyek a csödörön!

VENCEL Tudjátok ti egyáltalán, mi az? Vajás kenyér!

GÜNTHER Vajás kenyeret akarsz enni?!

VENCEL Az egy csoda!

SIEGFRIED (*feltápaszkodik*) Mindig a Güntheré a csödör!

VENCEL Kezet akarok csókolni egy parasztlánynak!

Csak kezet! Es aztán elpirulni. Pirulni akarok!

GÜNTHER Hülye vagy te, Vencel!

VENCEL Forrásvizet inni! A vajás kenyérhez... Hol a vajás kenyérem?

SIEGFRIED Vencel...

VENCEL Vajás kenyérem!

Vencel hisztérikusan levágja magát a földre, fetrengve zokog. Stegfried és Günther döbbsen és tanácstalanul nézik. A Várnagy jön, kötőféken vezetve a lovakat. Vencel lassan lecsillapodik. Siegfried odalép Vencelhez, megpaskolja a vállát

SIEGFRIED Gyere, vadászunk egy jót!

VENCEL (*nyöszörög*) Nem... nem kell...

GÜNTHER Lóverseny?

SIEGFRIED Mit szólnál egy lóversenyhez?

VENCEL (*halkan*) Hagyjatok!

GÜNTHER Akadályugrás?

SIEGFRIED Ez az! Díjugratás! Az még nem volt!

VENCEL Unom. Mindig én nyerek.

SIEGFRIED Naná! Fogadok, hogy nyerni fogsz, és aztán hagylak nyerni, így aztán a pénzemnél maradok! (*Nevet*)

GÜNTHER Ennek így tényleg nincs semmi értelme!

SIEGFRIED Tíz aranyat teszek rá, -hogy a kanca öt lépésről átugorja a sorompót.

GÜNTHER Húszat a csödörre, hogy négy lépésről megcsinálja!

VENCEL (*felnéz, könnyes szemmel méregeti a sorompót*) Tartom.

SIEGFRIED Ez az!

GÜNTHER Mérd ki az öt lépést!

A lovakat felállítják a sorompóhoz. Dobpergés

VENCEL Felkészülni... egy, kettő, háááá...

Kohlhaas lép be, kezében balta. A dobpergés elhallgat. A másik oldalon Herse bukkan fel, kezében fáklya

KOHLHAAS Tronkai Vencel!
VENCEL Kaput!

Vencelék szaladnak a várkapu felé. Kohlhaas végez Güntherrel és Siegfrieddel. Herse leteperi a Várnagyot, és odakötözi a ládához. Tüzek lobbannak, dobpergés, üvöltés. Kohlhaas berohan a várba, majd vissza

KOHLHAAS Tronkai Vencel!
HERSE (pofozza a Várnagyot) Hol a Vencel?!
VÁRNAGY Nem tudom.
KOHLHAAS (odalép a Várnagyhoz) Hol van?
VÁRNAGY Nem tudom...
HERSE Hazudik.
KOHLHAAS Látom én is.
VÁRNAGY Nem hazudok, uram! Nem hazudok! Esküszöm a gyerekeim életére!
KOHLHAAS Szavadon foglak! Herse!

Herse felemel két sárgadinnyét, zsonglörködik velük. A Várnagy iszonyattal nézi az attrakciót

KOHLHAAS Hol van Vencel?
VÁRNAGY A szobájában...
KOHLHAAS Néztem.
VÁRNAGY Talán a kápolnában... igen, igen, a kápolnában!
KOHLHAAS Nem akarsz nekem segíteni.
VÁRNAGY Esküszöm, uram...
KOHLHAAS Tudom, a gyerekeid életére. Herse!

Herse odadobja a sárgadinnyéket, amiket Kohlhaas szétloccsant a láda sarkán. A Várnagy üvölt, zokog

KOHLHAAS Utoljára kérdezem.
VÁRNAGY (zokog)
KOHLHAAS Hova bújtattátok?
VÁRNAGY (zokog)
KOHLHAAS Mi legyen vele?
HERSE Karó.

Herse a sorompónak használt seprűnyelet kezdi hegyezni. A Várnagy hirtelen elcsendesedik, iszonyodva nézi a seprűnyélen egykedvűen ügyködő Hersét

VÁRNAGY Van egy titkos ajtó... a hátsó falnál.
KOHLHAAS Ezt most kell mondani?
VÁRNAGY Most jutott eszembe...
KOHLHAAS Hova szökhettél? Van a közelben barátja, rokona?
VÁRNAGY Antónia nővér.
KOHLHAAS A nővére?
VÁRNAGY Nagynénje. Az erlabrunni apácakolostor főnökasszonya. (Csönd) Kegyelem, uram!
KOHLHAAS Ha kell, porig égetem azt a kolostort, Jézus menyasszonyaiból rakatok hozzá máglyát, a feszület lesz a gyűjtősom. A te lelkeiden szárad, hogy Isten ellen kell lázadnom!

Kohlhaas int Hersének, elkezdődik a karóba húzási procedúra. Kohlhaas felemel egy hatalmas, éret dinnyét. A Várnagy kapálózik, visít

KOHLHAAS Látod, testvér, ha ez a darab fa az erdőben maradt volna, nekem is meg neked is jobb lett volna.

Herse átdöfi a dinnyét a seprűnyéllal

15. JELENET

KANCA Dal a kegyes lelkek tisztítótűztől való megmentéséről.

CSÖDÖR Tetzelt prédikátor nyomán.

Apácák énekelnek

APÁCÁK Mikor a pénz a ládikába hullik, A lélek a tűzből menten kiugrik.
Bűneidet megválthatod
– adakozzatok, adakozzatok!

Kiégetjük a salakot a fémből, Terád is vár a tisztítótűz végül. Megmenthet a bűnbánatod
– adakozzatok, adakozzatok!

A lélek a mennybe csak jeggyel jut át
– vegyétek, vegyétek a búcsúcédulát!

Jön Antónia nővér

KOHLHAAS Hol van Vencel öcséd?
ANTÓNIA Dicsértessék az Úr neve!
KOHLHAAS Hol van?!
ANTÓNIA Wittenbergában.
KOHLHAAS Gyűjtsd föl!
ANTÓNIA Kohlhaas Mihály! Légy istenfélő, és ne kövess el jogtalanságot!
KOHLHAAS Én nem félek.
ANTÓNIA De én igen! És jobban félem Isten szigorú jóságát, mint a te nyegle gonoszságod. Soha nem hazudnék!
KOHLHAAS Ugyan már! Hazudsz, aztán meggyónod. Kéz kezet mos.
ANTÓNIA Üdvösségemre esküszöm, hogy nincs itt az öcsém.

Mennydörgés - a Kanca állítja elő egy fémlemezzel

HERSE Igazat mond, uram!
KOHLHAAS Pápista szuka! Szülj gyerekeket, hogy legalább a nőt tisztelhessem benned!

16. JELENET

Egyre erősödő dobpergés. Kohlhaas áll a magasban, kezében balta. Mellette Herse fáklyával

KOHLHAAS Wittenberga polgárai! Egy birodalomtól és világtól független, egyes-egyedül az Istennek alávetett hadúr szól hozzátok! Ha napnyugtáig nem szolgáltattjátok ki tronkai Vencelt, a négy sarkánál felgyűjtöm a várost, elhamvasztom lakhelyeteket, még a falak közé sem kell néznom, hogy megtaláljam azt a lónyúzó férget!
KANCA Pünkösöd előestéjén Kohlhaas felgyűjtotta Wittenbergát.

Gyűjtogatnak

CSÖDÖR A tartományi kormányzó kirendelt egy ötvenfőnyi csapatot Kohlhaas megfékezésére. Gazdánk csapata közben több mint harminc főre duzzadt.

Herse egy farönköt tesz le a földre, Kohlhaas a baltával kettéhasítja

CSÖDÖR A vereség után a tartományi kormányzó egy százötven fős hadtest élén maga vonult Kohlhaas ellen, kinek ekkor már százkilenc embere volt.

Herse az előzőnél jóval nagyobb rönköt tesz a földre, Kohlhaas egyetlen csapással kettészeli
CSÖDÖR A meissen herceg küldött egy ötszáz főből

álló csapattestet. Közben a kormányzó maga is elindult egy háromszáz fős csapattal, hogy a herceg seregével az Elbánál egyesüljön.

Herse egy hatalmas és egy valamivel kisebb rönköt tesz a földre. Kohlhaas vágja a rönköket

CSÖDÖR Kohlhaas már aznap éjjel lerohanta a meissenai herceget, és kemény csatában, nyílt terepen tönkrevverte, majd virradatkor a kormányzó felmentő seregét kergette szét!

KANCA Ebben a csatában vágta le Hersét.

Herse kimegy. Kohlhaas csillapíthatatlan dühvel csapkodja a rönköket, zihál, fűjtat, forgácsok repülnek mindenfelé. A dobpergés hangereje az elviselhetetlenségig fokozódik

CSÖDÖR Kohlhaas; mivel úgy tudta, hogy Vencel ott bujkál, az éjszaka leple alatt felgyújtotta Lipcsét.

KOHLHAAS Imhol vagyok... Mihály arkangyal helytartója... eljöttem, hogy a hamisságot, melyben a világ leledzik, tűzzel-vassal megtoroljam azokon, akik Vencel mellé álltak! Csatlakozzatok hozzám... a dolgok jobb rendjének megvalósítása érdekében... csatlakozzatok! E parancs kiadatott ideiglenes viláгурalmunk székhelyén, Lipcse városában! Imhol vagyok... imhol vagyok...

Kohlhaas üt-vág

17. JELENET

Luther Márton siet be egy kolompot rázva

LUTHER Kohlhaas! Mit művelsz, te dögvész, te átkozott?!

KOHLHAAS *(kezeiből kifordul a balta, térdre esik)* Luther Márton!

LUTHER Istentelen és szörnyű ember! Mire vetemedtél, te elvakult, a szenvedélyed tébolyában?! Egy haszon-talan semmisség miatt acsarogva rontasz a békés közösségre, mint a puszták farkasa?!

KOHLHAAS Főtisztelendő uram...

LUTHER Elfajzott, te! Lázadó vagy, hentes vagy!

KOHLHAAS Atyám, én a te istenes útmutatásaid szerint jártam el!

LUTHER Takarodj innen, sátán!

KOHLHAAS Atyám...

LUTHER Takarodj, vagy rád fíngok!

KOHLHAAS Én a te tanítványod vagyok!

Kohlhaas egy kis piros könyvet mutat fel. Luther döbbenten elhallgat

LUTHER Mit mondasz?

KOHLHAAS Te tanítottad, atyám, hogy ostromozni kell a hatalmasságokat, ha alattvalóik jószágát megrontják!

LUTHER Ostromozni, igen! Isten szolgáinak, a szószék-ről, szavakkal. Én sosem bűjtogattam erőszakra.

KOHLHAAS Az ellent szúrjátok, vágjátok, öljétek...

LUTHER Én ezt nem mondtam! Nem ezt mondtam...

KOHLHAAS Rekkentsétek el, ki minden zsarnoknál förtelmesebben tombol.

LUTHER Én ezt a pápára mondtam! Kiforgatod a szavaimat!

KOHLHAAS Te irtad, atyám, hogy mindenkinek meg kell védenie magát az igaztalan erőszaktól.

LUTHER Polgárok vagyunk, kiket véd és ítél az igazságos felsőbbség!

KOHLHAAS Azt irtad, a felsőbbség csak úgy vigyáz

ránk, mint macska az egérre.

LUTHER *(kitépi a könyvet Kohlhaas kezéből)* Most meg azt mondom, amikor a felsőbbség büntet, Isten cselekszik általa!

KOHLHAAS De nem cselekszik! Tronkai Vencel nekem az adósom!

LUTHER Igen?! Es ki adta a jogot, hogy fegyverrel törj a békés közösségre, ami védelmezi őt?!

KOHLHAAS A háború, amit én az emberi közösség ellen vívok...

LUTHER Ki adta a jogot?!

KOHLHAAS Atyám, én csak meg akarom kapni azt, ami az enyém!

LUTHER Két lovat?! Te szerencsétlen, hogy vagy képes ilyen semmisség miatt...

KOHLHAAS És a feleségem?!

Kohlhaas leül egy rönkre, arcát eltakarja. Csönd

LUTHER Tudd meg, hogy a panasz, amit benyújtottál, ismeretlen a fejedelem előtt! Ha az állam szolgálai pereket sikkasztanak el, az még nem jogosít arra, hogy lázadj az állam ellen!

Csönd. Luther felveszi a földről a baltát, forgatja, nézegeti

LUTHER Értelek én! Tudod, régebben sokat tépelődtem azon, vajon miért adott erőt az Úr, ha azt várja el tőlünk, hogy ne használjuk?! Hiszen olyan jó erősnek lenni! Olyan jó néha odacsapni! Alantas öröm... lenne, ha nem a jó nevében cselekednénk. De a jó nevében nem bűn odacsapni. No persze az, akinek odacsapunk, általában szintén meg van győződve, hogy ő a jó, s hogy ő majd a jó nevében fog visszacsapni. Halleluja, mondom én, megpöckölöm a ró-mai pápa orrát. Halleluja, mondja ő, és megrángatja a fülcimpámat. Még tiz halleluja, és a földön fetrengve harapdáljuk egymás valagát! *(Leül)* Jézus Krisztus erősebb volt, mint mi valahányan, és mégis mert gyengének mutatkozni. Kohlhaas! Te most fiatal oroszlán vagy a cirkusz porondján, ahol az ő testét tépik. Gyönyörűek a fiatal oroszlánok, de te keresztény vagy, Kohlhaas! *(Csönd)* Mondd, nem lett volna jobb, ha megbocsátasz annak a fiúnak, fogod a lovaidd, és szépen hazaviszed őket?

KANCA Erről van szó!

CSÖDÖR Pszt!

KOHLHAAS Ha tudtam volna, hogy ez lesz... De most már menjen minden a maga útján! *(Csönd)* Atyám, biztosíts nekem szabad utat Drezdába, hogy a panaszom még egyszer beterjesszem az ország bírósága elé!

LUTHER Ha megkapod az amnesztiát, fel kell oszlatnod a sereged!

KOHLHAAS Legyen!

LUTHER Szót emelek érted a fejedelem előtt. *(Indul)*

KOHLHAAS Atyám! Pünkösöd óta nem gyóntam. Kegyeskednél a szentség jótéteményében részesíteni engem?

LUTHER Az Úr, akinek a testét óhajtod, megbocsátott az ellenük vétkezőknek. Te kész vagy-e megbocsátani az embernek, aki megsértett?

KOHLHAAS Megbocsátok a fejedelemnek, a várnagynak, Hinz és Kunz uraknak, a kancellárnak, mindenkinek, aki ebben az ügyben megbántott.

LUTHER Ilyeténképpen...

KOHLHAAS De tronkai Vencelnek fel kell hizlalnia a lovaimat!

LUTHER A Mindenhatóval nem alkudozhatsz! Közbenjárom érted János Frigyesnél, de nem az Istennél.

Luther a kis piros könyvet böngészve, tépkedve ki

18. JELENET

A Csödör előkészíti a terepet a következő jelenethez

CSÖDÖR Az államtanács bevonul!
KANCA Csináljon nekem kicsikót!
CSÖDÖR Hogy jön ez most ide?!
KANCA Úgy! Fedezzen be!
CSÖDÖR Nem ez jön!
KANCA Amíg ezek itt vitakoztak, mi lenn legelésztünk az Elbánál, és fajfenntartással foglalkoztunk. Csináljon nekem kicsikót! Mondtam én. Mire te? *(Csönd)*
CSÖDÖR Nem csinálók!
KANCA Annyi kancának csinálta már!
CSÖDÖR Nem én csináltam...
KANCA Láttam!
CSÖDÖR Nem éri csináltam, általam lett csinálva. Óriási különbség
KANCA Nekem az mindegy, csak rakja belém a löcsét!
CSÖDÖR Kancák, kancák, kancák, mindig ugyanaz a nóta...
KANCA Kicsikót akarok!
CSÖDÖR Nem kapsz!
KANCA Miért nem?!
CSÖDÖR A gazda nélkül nem megy!
KANCA Szerintem megy. Próbáljuk ki!
CSÖDÖR Ez egy komoly dolog...
KANCA Naaa, legyen szíves!
CSÖDÖR Es ha nem illik össze a vérvonalunk?
KANCA Micsodánk?
CSÖDÖR Minősített csödör vagyok, semmi kedvem selejteket nemzeni!
KANCA Mindegy az, csak fedezzen be!
CSÖDÖR Na ez az! Neked mindegy, én viszont nem adhatom akármihez a nedvemet!
KANCA Most miért ilyen?! Na, jöjjön, szagolgasson! Na! Szagolgasson!
CSÖDÖR Tenyészmén vagyok, téma lezárva!

19. JELENET

A Csödör kettőt tapsol. Zene

CSÖDÖR Az államtanács bevonul! János Frigyes, Szászország választófejedelme. Kallheim gróf, tartományi kancellár. Hinz pohárnok, Kunz kamarás.

Az államtanács bevonul. Luther késve érkezik

CSÖDÖR Ja, és Luther Márton doktor.
KUNZ Az államtanács tegnap úgy döntött, hogy megfelelő haderő összevonása után végérvényesen leszámolunk a zendülővel.
FEJEDELEM Á. tekintettel régi barátságunkra s a nagyrebecsülésre, melyet irántad érzek, hajlandó vagyok újra tárgyalni az ügyet.
LUTHER *(ültében kisé meghajol)* Felség!
FEJEDELEM Hallottátok Luther Márton javaslatát. Hinz?
HINZ Úgy gondolom, nem árt megfontolnunk a főtisztelendő úr indítványát. Az utóbbi napokban a közvélemény érezhetően Kohlhaas mellé állt. Felgyújtja házaikat, mégis bálványozzák. Szabadsághóst látnak benne, aki tüzzel-vassal irtja a nép elnyomóit.
KUNZ Nem hinném, hogy helyes lenne tárgyalásokba bocsátkozni egy zendülővel, aki polgárháborút szít.
LUTHER Ez az ember az ellene folytatott méltánytalan eljárás révén kívül helyeztetett az állami köteléken. Inkább tekinthető hát egy külföldi hatalomnak, aki rátör az országra, mint lázadónak, aki a trón ellen támad.
FEJEDELEM Úgy tudom, nem szász alattvaló.
HINZ Brandenburgi.

KUNZ Mi magunk legitimálnánk, ha úgy tárgyalnánk vele, mint valami háborús hatalommal!
LUTHER Kohlhaas jogorvoslatért fordult az államhoz, de csalódnia kellett. Ezt a zendülőt épp a kamarás úr legitimálta, amikor elsüllyesztette a beadványát!
FEJEDELEM Igaz ez, Kunz?
KUNZ Felség... valóban visszatartottam az iratot.
FEJEDELEM Igen?!
KUNZ Felség... akkori ismereteim alapján az a panasz teljességgel megalapozatlannak tűnt! Felség, engem félreinformáltak!
LUTHER Kicsoda, az unokaöcséd?! *(Csönd)*
FEJEDELEM Ha a kereskedő panasza jogos, kárpótolnunk kell őt.
KUNZ És ki kárpótolja a felgyújtott városokat, Lipscsét, Wittenbergát, hűséges polgárainkat, akik nem ragadtak fegyvert az állam ellen?!
HINZ Kohlhaasnak bűnhődni kell, ez világos! LUTHER Világos! De előbb Hinz és Kunz urakat kell felelősségre vonni! Csakis az ellenetek emelt bűnvád jogosítaná fel az államot Kohlhaas megsemmisítésére!
KUNZ Azért ez egy kicsit erős! *(Csönd)*
LUTHER Ha most megölnék Kohlhaast, támad a helyébe száz új Kohlhaas, felkel az egész ország, Drezda is égni fog, úgy ám! Ti meg kaptok egy szép vastag karót a valagatokba, az lesz kicsit erős! Mi kicsit erős, mi kicsit erős?!

Luther lefingja az államtanácsot

FEJEDELEM Márton! Márton!
LUTHER *(morogva leül)* Kicsit erős...

Tanácstalan, rosszkedvű csönd, csak halk rágszálás hallatszék - Kallheim eszik egy almát

FEJEDELEM Kallheim? Alszol?
KALLHEIM Felség, azért hallgatok, mert meg vagyok lepve.

LUTHER *(morog)* Azt elhiszem...

KALLHEIM Megvallom, felfoghatatlan a számomra, hogy kerülheti el az itt összegyűlt bölcs férfiak figyelmét a nyilvánvaló megoldás. Kohlhaas megígérte, hogy ha menlevelet kap Drezdába, szélnék ereszi a seregét. Ebből azonban még nem következik, hogy kegyelemben kellene részesülnie. Itt két jogi foga-lomról van szó, amit az urak, úgy látszik, összekevernek. Miután a drezdai törvényszék ítéletet hoz a lovak ügyében, hogy mi lesz az ítélet, az most közömbös...

LUTHER *(torkát köszörüli)*

KALLHEIM Közömbös! Summa: a tárgyalás után semmi akadályja nem lesz, hogy Kohlhaast gyújtogatásai és rablásai miatt felelősségre vonják. Ez egy politikai bölcsességről tanúskodó megoldás lenne, ami egyaránt figyelembe venné a vallási és az állami érdekeket, egyesítené az urak véleményét, és méltán számíthatna az utókor tetszésére.

Csönd. Az urak fürkészik egymás arcát. A Fejedelem feláll

FEJEDELEM Mi, Szászország választófejedelme, különösen kegyes tekintettel arra, hogy Luther Márton előttünk szót emelt érte, Kohlhaas Mihály brandenburgi lókereskedőnek, azzal a feltétellel, hogy jelen rendelkezés vételétől számított három napon belül leteszi a fegyvert, tartományúri védelmet, valamint ügyének kivizsgálása érdekében szabad utat biztosítunk Drezdába.

Fanfárok. Az államtanács kivonul

20. JELENET

Zene. Sztepp

Vencel a sarokban gubbaszt. Hinz és Kunz undorral nézi

HINZ Mondd, most mit csináljunk veled?
VENCEL Én nem tehetek róla, Hinz bácsi!
HINZ Vencel, kínos helyzetbe hoztál minket!
VENCEL Én nem akartam! Én nem tudtam...
KUNZ Mit nem tudtál, mi?! Te nyomorult hülye! Azt hiszed, hogy minden szarból ki foglak húzni? Nem, barátocskám, ennek vége! Tronkai Vencel, leveszem rólad a kezem!
VENCEL Én nem értek semmit...
KUNZ Mit nem értesz, mi?!
VENCEL Nem csináltam semmit!
KUNZ Nézz a szemembe! Te kis takony!
VENCEL Félek, Kunz bácsi! Nagyon félek! Wittenbergában meg akartak lincselni, Lipcsében majdnem rám gyűjtötták a házat!
KUNZ Kár, hogy csak majdnem!
HINZ Vencel, szedd össze magad!

Vencel elsírja magát. Hinz egy tiszta zsebkendő ad neki

HINZ Mi már nem tehetünk semmit!
KUNZ Kohlhaas itt van a városban. A legjobb ügyvédekett vette meg. Mindennap a fejedelemtől ebédel...
HINZ Vencel, a pert el fogod veszíteni. Bocsnátot fogsz kérni tőle.
KUNZ A gebéket már kerestetjük. Föl kell hizlalnod őket! A saját kezdeddel.
VENCEL Ezt hogy érted?
HINZ Magadnak köszönheted!
KUNZ Hogy hogy értem? Keféled a szőröket, kurkászod a sörényüket, turkálod a szart a seggükből... VENCEL Rajtam fog röhögni mindenki!
KUNZ Egy tronkain!
VENCEL Könyörgöm, ne!
HINZ Sajnáljuk, Vencel!

Vencel magába roskadtan ül. Kunz és Hinz kifelé menet beszélgetnek

KUNZ Egy hétig nálad lakik, egy hétig nálam. Te kezded.
HINZ Miért én?
KUNZ Mert én nem bírom elviselni.
HINZ Én sem bírom elviselni!
VENCEL De hát hogy?! Hogy, amikor megdöglöttek?!
KUNZ Mi van?!
VENCEL A lovak. Megdöglöttek! Benn égtek az istállóban!
KUNZ Micsoda?!
HINZ Biztos vagy benne?!
VENCEL Ott voltam... láttam... ezzel a két szememmel... láttam!
HINZ (*Kunznak*) Ha a lovak már nem élnek, kiválthatjuk pénzzel!
KUNZ Benn égtek, biztos?!
VENCEL Biztos, biztos!

Csend

KUNZ Megint piszok szerencséd van!
HINZ Kiváltjuk pénzzel, és megüsszük a szégyent!

Nevetve ölelkeznek. Egy sintér jön, kötőféken vezeti a lovakat

SINTÉR Kunz urat keresem.
KUNZ Én vagyok. Mit akarsz?
SINTÉR Meghoztam a pacikat Wilsdurfból, a csontbányából.

LOVAK

Wilsdurfi csontbánya,
Dögből van a tárna,
Háziállat kriptája.

Nincs ottan kövület,
Érdekes őselet,
Mi az idők hőse lett.

Kiszolgált állatok Teteme
rohad ott, Mind, mi
ehetetlen volt.

Wilsdurfi csontbánya,
Itt teszik lapátra,
Ki az embert szolgálta.

A szám végén a lovak rogyadozó térdekkel, fejüket csüggesztve állnak

SINTÉR Meghoztam a pacikat!
KUNZ Pacikat... Kinek?
SINTÉR Kinek, kinek?! Aki kérte!
KUNZ Mindjárt kapsz egy pofont, beszélj rendesen!
SINTÉR Hát a Kunz úrnak!
KUNZ Nekem? Minek?!
SINTÉR Én nem tudom, kezit csókolom, nekem az lett mondva, hogy hozzam ide a lovakat a Kunz úrnak.
Meg hogy meg lesznek térítve a költségeim. HINZ Honnan hoztad ezeket a lovakat?
SINTÉR Wilsdurfból, kezit csókolom, a csontbányából. A döbbeli kondás adta, ő fogta be őket valahol. Megfizettem értük! Meg fel is hizlaltam, mert úgy el voltak ezek fogyva, kérem, hogy fél kila szalámi nem jött volna ki belőlük!
HINZ Mit mondott neked az a kondás, honnan szedte őket?
SINTÉR Nem mondott az semmit, kezit csókolom! Csak azt, hogy ezek azok a lovak, amin a sátán nyargalászott Szászországban.
HINZ Tehát azt állítod, hogy ezek Kohlhaas Mihály lovai, akik a tronkenburgi tűzvészből menekültek.
SINTÉR Nem állítok én semmit, kézcsókom! Csak azt tudom, amit mondtam, meg hogy meg lesznek térítve a költségeim. (*Csend*) Igaz, ami igaz, picit meg voltak pörkölődve, ennek a sörénye, annak meg a farka... itt ni, még látszik is...
VENCEL Ezek nem azok a lovak!
HINZ Nem hát!
VENCEL Ezeket én sose láttam! Ezek nem azok a feketék!
KUNZ Anyád úristenit! (*A Sintér felé rúg*) Azt hitted, hogy rám tudod sózni ezeket a döggöket?!
VENCEL (*ő is rúg*) Rühes disznó!

Kergetik kifelé a Sintért. Kohlhaas és a Fejedelem jön be. Kohlhaas a lovakhoz lép

KOHLHAAS Íme a szőrnyek, amik megingatták az államot!

Vencelék gyorsan ki

LOVAK (*énekelnek*) Halleluja, halleluja,
Itt van újra, itt van újra!
Vége már az unt inségnek,
Hála a kegyelmes égnek!
Sorsunk tőle fordul jobbra,
Itt van újra, itt van újra,
Halleluja, halleluja!

Kohlhaas és a Fejedelem ki. A lovak boldog tánca

21. JELENET

CSÖDÖR Olyan furán vagyok! Te nem érzed? *(Csönd; a Kanca merően nézi)* Te... te kanca... ne nézz így rám! *(Kapál a szeppecipővel, közeledik a Kancához)* De jó szagod van, te! Te... ide figyelj... te ... kanca... te

Csönd. A Csödör megsimogatja a Kancát. Két lovászfül ront be, elkapják a Csödört, vonszolják a ládához

LOVÁSZ I. Hé! Nyugi már!

LOVÁSZ II. Összetöri!

LOVÁSZ I. Szétharapja!

LOVÁSZ II. Sárlik a kanca!

LOVÁSZ I. Fogd a szárat!

LOVÁSZ II. Elhúz!

LOVÁSZ I. Erősen! *(Kifelé)* Gyertek már!

A Csödört feldobják a láda tetejére, terpeszbe feszítik a lábait

LOVÁSZOK Hozzátok a roncsolóollót! A

Csödör rúgkapál, üvölt

CSÖDÖR Állj! Menjetelek a picsába! Mindenki menjen a picsába!

A lovászok ki. Csönd

CSÖDÖR *(Halkan)* Elnézést! *(Csönd)* És akkor kikeréltek. *(Csönd)* A lóherelésnek két ismert és elterjedt változata létezik. Az egyszerűbb s így népszerűbb módszer a herezacskó roncsolóollóval, más néven emaszkulátor, történő levágása. Tudvalevő, hogy a roncsolt szélű seb jobban gyógyul. Mivel azonban a nagy vérvesztés az állatot hosszú időre munkaképtelenné tette, az ember kifejlesztett egy kímélőbb módszert. A herezacskó tövére egy háromágú vaskapoccsal erős gumigyűrűt csúsztatnak. A vérkeringést leáll, és a herezacskó néhány hét alatt leszárad. *(Csönd)* Láttak már herélt lovat?

A Csödör vetközni kezd, lehányja magáról a frakkot, a lakkcipőt, már az alsónadrágját is majdnem lehúzza, de akkor leáll. Csönd

KANCA Na, mi van? *(Csönd)* Kohlhaas Mihály a kancelláriában.

22. JELENET

KOHLHAAS Kallheim! Tegnap éjszaka katonák vették körül a házamat! Azt mondták, a védelmemre rendelték ki őket.

KALLHEIM Így is van. Kérsz almát?

KOHLHAAS Kérdeznék tőled valamit.

KALLHEIM Parancsolj!

KOHLHAAS Elhagyhatom a várost?

KALLHEIM Semmiképpen.

KOHLHAAS És miért nem?

KALLHEIM Nem lenne biztonságos.

KOHLHAAS Kancellár uram, a kormány megszegte az amnesztiát, melyet Luther Márton eszközölt ki számomra a fejedelemnél.

KALLHEIM Ugyan már!

KOHLHAAS Ha fogoly vagyok, követelem, hogy ez nyíltan deklaráltassék! Kormányod ismerje el a szöszegést!

KALLHEIM Az amnesztia feltétele az volt, hogy feloszlatoz a sereged.

KOHLHAAS Így is lett! A fegyvereket letétbe helyeztem egy lipcei raktárba az összes hadizsákmánnyal együtt. Az igazoló papír ott van az ügyvédemnél!

KALLHEIM Es Nagelschmidt?

KOHLHAAS Kicsoda?

KALLHEIM A bandád egy részét feloszlatoz, a maradékot pedig arra használod, hogy ráijessz a kormányra, és kicsikard a számodra kedvező ítéletet?! Alábecsülsz minket, Kohlhaas!

KOHLHAAS Nem értem, miről beszélsz!

KALLHEIM Az egyik tiszted, bizonyos Johann Nagelschmidt a te nevedben újra fosztogatni kezdett a falvakban.

KOHLHAAS De hát ki ez a Nagelschmidt?!

KALLHEIM Csakis a te intésekre vár, *hogy az erdőkből előtörjön, és ránk gyűjtsa Drezdát!*

KOHLHAAS Nem volt ilyen nevű tisztem!

KALLHEIM Nem innál valamit?

KOHLHAAS Most hallok a nevével először! Nem tudom, ki az a Nagelschmidt!

KALLHEIM Ez végül is mindegy is. Képzeld, tanúk jelentkeztek, akik azt állítják, hogy a lovaid már betegek voltak, amikor Tronkenburgba kerültek. Állítólag kehecsék kínozták őket.

KOHLHAAS Ez nem igaz!

KALLHEIM Ez végül is mindegy is. Képzeld, találtunk egy tizenkét évvel ezelőtti választófejedelmi ediktumot, ami megtiltja a lovak behozatalát Szászországba!

KOHLHAAS Soha nem volt ilyen ediktum!

KALLHEIM Dehogynem, a dögvész miatt.

KOHLHAAS Az csak pár hónapig tartott!

KALLHEIM Csakhogy a törvényt elfelejtették érvényteleníteni. Ezek szerint Vencelnek nemcsak hogy joga volt, hogy feltartsa a lovaikat, hanem kötelessége is.

KOHLHAAS Kötelessége?!

Csönd. Kohlhaas nevet. Kallheim megeszi a csutkát

23. JELENET

NAGELSCHMIDT Vezérem!

Kohlhaas hosszan nézi a férfit

NAGELSCHMIDT Nem ismered meg, uram? Én vagyok az, Nagelschmidt! Együtt harcoltunk Damerownál!

KOHLHAAS Emlékszem. Futár voltál.

NAGELSCHMIDT Uram, csapataid jókívánságait hozom...

KOHLHAAS *(odalép hozzá, és pofon vágja)* Ki adott rá felhatalmazást, hogy a nevemet a zászlódra tűzve újra összegyűjtsd a sereget?!

NAGELSCHMIDT Uram, tudtam, hogy csapdába csalnak!

KOHLHAAS Ez a hely csak tőled lett csapda! Takarodj innen!

NAGELSCHMIDT Uram...

KOHLHAAS Hívom az öröket!

NAGELSCHMIDT Hívjad, legalább veled halok, vezérem! *(Csönd)* i

KOHLHAAS Mit akarsz?!

NAGELSCHMIDT Uram, tudjuk, hogy fogoly vagy! A nép tudja, hogy mi történt veled! János Frigyesék megszegték a szavukat, úgyhogy te sem tartozol nekik semmivel! Uram, állj újra a sereged élére!

KOHLHAAS Nekem nincs semmiféle seregem!

NAGELSCHMIDT Hogyne volna! Ezer és ezer éhező nyomorult! A nép, uram!

KOHLHAAS Nekem csak zsoldosaim voltak.

NAGELSCHMIDT Ez nem igaz! Te a vezérünk vagy!

Vezess minket, uram!

KOHLHAAS Hová? Minek?

NAGELSCHMIDT Hogy minek?! Mi van veled, uram?!

Mit csináltak veled?! Nem így ismertelek meg Dame-
rownál! Hol az a tündöklő hős, az igazság őrzője
angyala, kitől a zsarnok retteg, kit az elnyomott nép
imád?!

KOHLHAAS Semmi közöm hozzátok!

NAGELSCHMIDT Uram, amíg te nem jöttél, azt hittük,
hogy a világ eredendően olyan, amilyen, hogy mindig
így volt, és örökre így marad! Te megmutattad nekünk,
hogy igenis lehet változtatni a dolgokon! Kitértél
előttünk a szabadság kapuját! Es most bevágod az
orrunk előtt?! Te ígértél nekünk valamit, uram! Nem
hagyhatod félbe a munkád! Tartozol nekünk! *(Csönd)*
Uram, ha itt maradsz, ezek megölnék! Tüzes trónon
megsütnek! Uram, nem akarok enni a húsodból!

Csönd. Nagelschmidt elindul kifelé

KOHLHAAS Hány embered van?

NAGELSCHMIDT Sok. És a te neveddel egy hét alatt
megtriplázzuk.

KOHLHAAS Mi a terved? Lefizeted az öröket?

NAGELSCHMIDT Pénzünk nincs. A külvárosban bujkál
tíz jó emberem. Ma éjjel megcsináljuk.

Csönd

KOHLHAAS Legyen!

Nagelschmidt egy papírlapot tol Kohlhaas elé

KOHLHAAS Mi ez?

NAGELSCHMIDT Toborzóparancs. Írd alá, uram! Kell,
hogy higgyenek nekem!

*Kohlhaas átolvassa a papírt, és aláírja. Két oldalról
Kallheim, Kunz és Hinz lép be. Nagelschmidt odaadja a
papírt Kallheimnek, és beáll a kórusba*

KALLHEIM Ép testben a lélek ép, és
mivel véges a lét, ígyünk
mindig almalét, abban
van az egészség.

Májad, léped orvosa, a
veséd is kimossa,
kipucolja beleid,
összes odvas szerveid.

EGYÜTT Alma reggel, alma este,
alma kell a renyhe testbe,
napi három kiló alma,
hosszú élet a jutalma.

KALLHEIM Ki az almát szereti, a
csumát is megeszi,
héját, magját, valamint
a rengeteg vitamint.

Csecsemőnek reszelve,
az öregnek felszelve, sült
almát a leánynak,
kompótot a nyanyának.

EGYÜTT Alma reggel, alma este,
alma kell a renyhe testbe,
napi három kiló alma,
hosszú élet a jutalma.

Aki almát nem eszik,
hamarabb eltemetik,
kurta lesz az élete,
hulljon hát a férgese!
Hadd hulljon a férgese!

*A dal alatt Kohlhaas a lábánál fogva fellógatják a
kampóra*

KALLHEIM Csináltad volna végig, vagy maradtál volna
otthon a seggeden!

Kimennek

24. JELENET

Kohlhaas lóg fejfelé, teste hintázik a láncon. Dúdol

KOHLHAAS Fából... van a ló...
gyereknek... az való...

Lisbeth jelenik meg a magasban

LISBETH Fából van a ló,
gyereknek az való,
táltos hintaló,
repítő-ringató.

Gyerekszobában,
előre-hátra,
egy helyben állva,
világot látva.

Az volna újra jó, a
táltos hintaló,
repítő-ringató,
repítő-ringató.

Kohlhaas kinyújtja a kezét Lisbeth felé

KOHLHAAS Lisbeth... madárkám... madárkám!

25. JELENET

*A Kanca lerángatja magáról a fekete estélyit, lerúgja a
körömpőrt*

KANCA Elég volt, hagyjuk abba!

CSÓDÖR De hát...

KANCA Elég volt!

CSÓDÖR Mindjárt vége! Legalább a végét!

KANCA A többi ki lehet találni!

CSÓDÖR Ha már egyszer elkezdtek!

KANCA Nincs kedvem! Fejezzük be!

A Kanca félrevonul, ledől a vackára. A Csődör nézi

CSÓDÖR Most mi a baj? *(Csönd)* Mi a baj? *(Csönd)*

Hallod?! Mi bajod van?! *(Elnézést... van itt
olyan... olyan ivarérett... aki képes... aki hajlandó...
(Csönd) Barátaim, ez a kanca szeretne egy kiscsikót.*

A Kanca talpra ugrik

CSÓDÖR Nagyon lekötelezne az, aki... Nagy örömet
szerezne vele. Kérem! KANCA *(halkan)* Ne csinálj
ezt! CSÓDÖR Ezt akartad, nem? KANCA Nem.
CSÓDÖR Jobb lesz így neked is, nekem is.

KANCA Nagyon kérlek...
CSŐDÖR Neked még lehet kicsikód!
KANCA Nem kell!
CSŐDÖR Vannak még jó csődörök!
KANCA Nem kell!
CSŐDÖR Ne gyerekeskedj!
KANCA Nem kell!
CSŐDÖR Ezt nem te döntöd el! (*Felénk fordul*) Senki?
KANCA (*kiabál*) Nem kell, nem kell, nem kell! Másból
nem kell! Tőled kell! Tőled vagy senkitől! Tőled kell!
(*Csönd*)
CSŐDÖR Tőlem nem lehet.
KANCA Akkor nem kell!
CSŐDÖR Miért?
KANCA Csak.

Csönd. Nézik egymást

KANCA Dal az utolsó vacsoráról.

Zene

26. JELENET

LOVAK Egyszer mindenki jóllakik, Ha
gyilkol, csal és hazudik.
Mielőtt felakasztanák,
Csaphat egy pazar lakomát.

Hasát degeszre megtömé,
Hogy jól feszüljön a kötél, Ha
majd hajnalban elviszik, Hogy
mind lerója bűneit.

Amivel most tömöd magad,
Örökre már tiéd marad, Veled
rohad a lakoma, Az utolsó
vacSORA.

*A dal alatt leszedik Kohlhaast a kampórol. Fésülik,
ruháját igazítják*

KANCA Az államtanács ítélethozatalra...
LUTHER HANGJA Ne szégyell! Sírjál csak! Hadd foly-
jon! Néha hagyni kell a lelket is vizelni!

*Luther érkezik nagy lendülettel. Kohlhaas felemeli a fejét.
Nem sír. Merev arccal nézi Luthert*

LUTHER Kohlhaas! Tudnod kell, hogy szót emeltem érted
a fejedelem előtt. Érted és magamért. Hisz végül is én
kezeskedtem a szabadságodért, engem járattak le, mikor
az amnesztiát megszegték! Tudnod kell, hogy nekem
ehhez semmi közöm! Tudnod kell! Mi van? Mit nézel
így? Te is tehetsz róla! Nem kellett volna leállnod a
csöcselékkel! Te tehetsz róla! Te rúgtad fel az
egyezséget, csakis magadat okolhatod! (*Csönd*) Ha így,
ha úgy, most már édes mindegy! Elegendem van, nem
érdekel! Akarsz gyónni?!

Csönd. Luther nyögve leül, szuszog

LUTHER Tegnap a vacsoránál azt mondta az egyik
diákom, hogy reméli, még legalább százötven évig élek.
Hát tudod, ha még annyit kéne élnem, inkább fogadnék
egy hóhért, hogy a fejemet lecsapja! Bizony, el kell
múlni, ami születik, elenyészik. Ez a dolgok rendje.
Tudod, Istennek legalább annyi munkája van a dolgok
megsemmisítésével, mint a megteremtésükkel.
Csodálom, hogy a világ nincs réges-rég

égig teleszarva! (*Csönd*) De jó lenne otthon lenni!
Egyedül. Kettesben az én Istenemmel. Irogatni, kúrálni
magam. Rosszak a beleim, Mihály! A fejem... a fejem is
rossz. Annyi minden fáj már bennem! Meg-öregedtem.
Úgy látszik.
KOHLHAAS Nem akarlak sürgetni, tisztelendő atyám, de
oly kevés az időm, és oly töméntelen a bűnöm! LUTHER
Gyónni akarsz, fiam?!
KOHLHAAS Nagy és erős elszánás van bennem, atyám!
LUTHER Nincs nagyobb diad^{ai} és öröm Isten
szolgájának, mint egy megtért bűnöst a szent áldozás
jótéteményeiben részesíteni!

Kohlhaas letérdel Luther elé

LUTHER Hallgatlak, fiam! Mik a bűneid?
KOHLHAAS Bűnös vagyok, mert bíztam államom tör-
vényeiben, lelki atyám szavaiban, uralkodóm esküjé-
ben. Bűnös vagyok, mert nem védelmeztem elég
kíméletlenül a saját érdekeimet, mert veszni hagytam a
jólétet, amiben éltem. Bűnös vagyok, mert nem irtottam
ki ellenségeimet, nem gyújtottam fel városaikat. Bűnös
vagyok, mert nem oltottam bosszú-szomjamat a tronkai
Vencel vérével. Bűnös vagyok, mert meg akartam
felelni Istennek, magamnak és a többi embernek. Bűnös
vagyok, mert túlságosan hiú voltam ahhoz, hogy gonosz
legyek. Bűnös vagyok, mert erősebbek tudatok lenni
nálam.

Csönd

CSŐDÖR Luther doktor ekkor gyóntatott utoljára.

27. JELENET

Dobpergés. A Fejedelem, Kallheim, Hinz és Kunz be

KALLHEIM A császár nevében! Kohlhaas Mihály, eljött a
nap, mikor igazságot szolgáltatunk neked! Kihirdetem:
tronkai Vencel bárót az ellened és jószágaid ellen
elkövetett törvénytelen erőszak büntetésében vétkesnek
találtuk, és ezért ötven arany fájdalomdíj kifizetésére
köteleztük. Itt van a pénz, és minden, amitől a tronkai
várban téged erőszakosan megfosztottak, s ami meg-
fellebbezhetetlenül téged illet. Itt vannak a lovak, a
nyereg, a szolgád ingei és fehérműi.

A holmikát Hinzék leteszik a lovak lába elé

KALLHEIM Kohlhaas Mihály! A birodalmi törvényszék
által megkaptad a jóvátételt. Most készülj fel rá, hogy ő
császári felségének az általa életbe léptetett köz-béke
megszegése miatt a magad részéről elégtételt adj! A
birodalmi törvényszék hazaárulás büntetésében vétkesnek
talált. Büntetésed: pallos általi halál és fölnégyelés.

*Dobpergés. Hinzék egy makett guillotine-t hoznak be.
Kallheim fog egy almát, beteszi a guillotine alá. Intésére a
guillotine működésbe lép, de a penge félúton meg-akad.
Hinz és Kunz megpróbálja megszerelni a guillotine-t*

KALLHEIM Büntetésed: pallos általi halál és fölnégyelés

*Dobpergés. Kallheim újra int, a guillotine működésbe
lép, de a penge újra elakad. Kohlhaas visszamászik a
ládába. Kallheim kikapja az almát a guillotine alól, és
négy felé töri. Az első szeletet bókkal odaadja a fejedele-
mnek a második szeletet Kunznak, a harmadikat*

Hinznek. Az utolsó szeletet odadobja Luthernek. Luther habozik, de aztán bekapja az almát. Állnak, rágnak. Majd mind ki

28. JELENET

A lovak a ládán ülnek. A Csődörön megint necctrikó, gatya és zokni, a Kancán szakadt harisnya és kombiné. Csönd. Megszólal a zene. Keringőznek

LOVAK Mikor már vége,
akkor kéne. Mért
van ez így?

Ami már múlik,
szebbnek tűnik.
Mért van ez így?

És minél messzebb,
csak annál szebb lesz.
Mért van ez így?

És ha már késő,
úgy kell a végső.
Mért van ez így?

A „talán holnap
már kellett volna”.
Mért van ez így?

Mikor már vége,
akkor kéne.
Mért van ez így?
Mért van ez így?

A zene végleg elhallgat

CSÖDÖR Hát így kerültünk Kohlhaasenbrückből a
tronkenburgi vár és a wilsdurfi csontbánya érintésével
ide, a drezdai sintértelepre.

KANCA Es ti?

Néznék minket

VÉGE

Kiadó: Színház Alapítvány. Felelős kiadó: Koltai Tamás
Készült a REPROFLEX nyomdában, Pécs